

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
Кафедра філософії

ЗАТВЕРДЖУЮ;

Перший проректор, проректор з
науково-педагогічної та
методичної роботи

А.М.Фесенко

«__»_____2009р

**РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ
ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА В УКРАЇНІ**

(назва дисципліни)

для напрямів підготовки (спеціальностей):

для всіх спеціальностей та напрямів навчання

(шифр напрямів, спеціальностей)

Ухвалено методичною комісією
економіко-гуманітарного факультету
Протокол № 1 від 28.09.09

Голова МК

Програму рекомендовано
кафедрою Філософії
Протокол № 1 від 1.09.09

Зав. кафедри А.О.Лузан

Краматорськ 2009

I ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Жити в Україні означає знати її історію, зокрема історію її філософської думки. У цьому зв'язку студентам Донбаської державної машинобудівної академії пропонується спецкурс «Філософська думка в Україні», мета якого полягає в тому, щоб:

- 1) з'ясувати витoki і соціальні передумови формування філософської думки в праукраїнському етносі;
- 2) розглянути філософські ідеї в культурі Київської Русі;
- 3) простежити розвиток філософської думки в Україні в XIII-XVIII століттях;
- 4) проаналізувати філософські ідеї в Україні в XIX та XX століттях;
- 5) звернути увагу на філософську проблематику мислителів української діаспори.

II РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ

триместр	кредити	модулi	всього	Розподіл за триместрами та видами занять						Триместр контроль
				лекції	семінари	лаб. роб.	комп'ютерна практика	контр. знань	СРС	
		1,0	36	8	2	-	-	4	20	залік

III МЕТА І ЗАВДАННЯ ОСВОЄННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета освоєння дисципліни – показати особливості виникнення, функціонування та розвитку філософської думки в Україні від праукраїнського етносу до новітньої української філософії.

Внаслідок вивчення дисципліни студенти повинні:

- знати поняття «філософська думка в Україні»;
- чітко орієнтуватися в етапах становлення філософської думки в Україні;

- визначитися з напрямками та тенденціями розвитку філософської думки українських мислителів в діаспорі;
- розумітися в головних напрямках новітньої української філософської думки.

IV ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Найменування розділів,	Розподіл за триместрами та видами занять						
	всього	лекції	практ. заняття	семіна-ри	лаб. роботи	Контр. заняття	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8
Тема 1. Філософські ідеї в культурі Київської Русі	9	2		1		1	5
Тема 2. Розвиток філософської думки в Україні в XIII-XVIII століттях	9	2		1		1	5
Тема 3. Розвиток української філософської думки в XIX столітті	9	2		1		1	5
Тема 4. Розвиток філософських ідей у творчості українських письменників та вчених наприкінці XIX і XX століттях. Філософська проблематика в українській діаспорі.	9	2		1		1	5
	36	8		4		4	20

V ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ

Тема I

ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ В КУЛЬТУРІ КИЇВСЬКОЇ РУСИ

1. Ідейні витoki та суспільні передумови формування філософської думки в Україні.
2. Філософські ідеї на теренах України до-Київської доби.
3. Філософські погляди, уявлення та вчення мислителів Київської Русі.

Література

Дубінін В.В. Розвиток філософської думки в Україні. – Краматорськ, ДДМА, 2006. – С.6-41

Методичні вказівки до самостійної роботи з вивчення теми «Розвиток філософської думки в Україні» /для студентів всіх спеціальностей/.

Укл.В.В.Дубінін. – Краматорськ: ДДМА,2003. – С.3-13.

Огородник І.В., Огородник В.В. Історія філософської думки в Україні.

Курс лекцій: Навчальний посібник. – К.: Вища шк.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – С.17-70.

Горський В.С., Кислюк К.В. Історія української філософії: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: «Либідь», 2004. – С.30-58

Тема 2

РОЗВИТОК ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ В XIII-XVIII СТОЛІТТЯХ

1. Розвиток філософської думки в Україні від другої половини XIII століття до першої половини XVI ст. (Ю.Дрогобич,П.Русин, С.Оріховський-Роксолан,Г.Смотрицький, І.Вишенський).
2. Філософські ідеї діячів братських шкіл та вченого гуртка Києво-Печерської лаври (С.Зизаній, К.Транквіліан-Ставроцький, Й.Бороцький, М.Смотрицький, К.Сакович, П.Могила).
3. Філософія українського просвітництва другої половини XVII-XVIII століть (Й.Горбацький, І.Гізель, Л.Баранович, І.Галятовський,

Д.Туптало, І.Кроковський, С.Яворський, Т.Прокопович,
М.Козачинський, Г.Сковорода).

Література

Дубінін В.В. Розвиток філософської думки в Україні. – Краматорськ, ДДМА, 2006. – С.42-44, 51-85.

Методичні вказівки до самостійної роботи з вивчення теми «Розвиток філософської думки в Україні» /для студентів всіх спеціальностей/.

Укл.В.В.Дубінін. – Краматорськ: ДДМА,2003. – С.13-15.

Огородник І.В., Огородник В.В. Історія філософської думки в Україні.

Курс лекцій: Навчальний посібник. – К.: Вища шк.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – С.71-90, 94-103, 117-151, 152-185, 212-264.

Горський В.С., Кислюк К.В. Історія української філософії: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: «Либідь», 2004. – С.59-83, 93-155.

Тема 3

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ В ХІХ СТОЛІТТІ

1. Філософські погляди та уявлення українських вчених-романтиків та письменників (Д.Велланський, М.Максимович, І.Котляревський, М.Гоголь, О.Потебня).
2. Розвиток філософської думки в Кирило-Мефодіївському братстві (М.Костомаров, П.Куліш, Т.Шевченко).
3. Розвиток професійної академічної філософської думки (П.Лодій, Й.Шад, О.Новицький, С.Гогоцький, П.Юркевич, П.Ліницький, О.Козлов, О.Гіляров, Г.Челпанов).

Література

Дубінін В.В. Розвиток філософської думки в Україні. – Краматорськ, ДДМА, 2006. – С.86-129.

Методичні вказівки до самостійної роботи з вивчення теми «Розвиток філософської думки в Україні» /для студентів всіх спеціальностей/.

Укл.В.В.Дубінін. – Краматорськ: ДДМА,2003. – С.15-26.

Огородник І.В., Огородник В.В. Історія філософської думки в Україні.

Курс лекцій: Навчальний посібник. – К.: Вища шк.: Т-во «Знання», КОО,

1999. – С.271-352

Горський В.С., Кислюк К.В. Історія української філософії: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: «Либідь», 2004. – С.126-274

Тема 4

РОЗВИТОК ФІЛОСОФСЬКИХ ІДЕЙ У ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ МИСЛИТЕДІВ НАПРИКІНЦІ ХІХ І ХХ СТОЛІТТЯХ. ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМАТИКА В УКРАЇНСЬКІЙ ДІАСПОРІ

1. Філософські погляди та вчення прихильників українського народництва(В.Антонович, П.Чубинський, О.Кістяківський, І. Франко, Л.Українка).
2. Філософська думка в Україні в 20-30-х роках ХХ століття. (С.Семковський, В.Юринець, М.Грушевський).
3. Філософська думка за часів радянської доби (В.Вернадський, П.Копнін, А.Канарський, О.Яценко, М.Дученко, В.Іванов, Н.Депенчук,В.Шинкарук, М.Злотіна, М.Тарасенко, В.Мельников, В.Альохін).
4. Філософська проблематика мисли в українській діаспорі (Л.Шестов, В.Винниченко, В.Липинський, Д.Донцов, Д.Чижевський, О. Кульчицький, Ю.Виссян, В.Олексюк, М.Доляк, Н.Козоріг).

Література

Дубінін В.В. Розвиток філософської думки в Україні. – Краматорськ, ДДМА, 2006. – С.118-169, 170-203

Методичні вказівки до самостійної роботи з вивчення теми «Розвиток філософської думки в Україні» /для студентів усіх спеціальностей/. Укл.В.В.Дубінін. – Краматорськ: ДДМА,2003. – С.27-32, 32-35..

Огородник І.В., Огородник В.В. Історія філософської думки в Україні. Курс лекцій: Навчальний посібник. – К.: Вища шк.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – С. 389-445, 446-507, 508-540.

Горський В.С., Кислюк К.В. Історія української філософії: Підручник для

студентів вищих навчальних закладів. – К.: «Либідь», 2004. – С.396-431.

VI СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1.

ФІЛОСОФСЬКІ ІДЕЇ В КУЛЬТУРІ КИЇВСЬКОЇ РУСІ. РОЗВИТОК ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ В XIII-XVIII СТОЛІТТЯХ.

1. Філософські погляди, уявлення та вчення мислителів Київської Русі.
2. Розвиток філософської думки другої половини XIII-першої половини XVI ст. /Ю. Дрогобич., П. Русин., С.Оріховський-Роксолан., Г.Смотрицький., І.Вишенський/.
3. Філософські ідеї діячів братських шкіл та вченого гуртка Києво-Печерської лаври /С.Зизаній., К.Транквіліан-Старовроцький., Й.Борецький., М.Смотрицький., К.Сакович., П.Могила/.
4. Філософія українського просвітництва другої половини XVII-XVIII століть /Й.Горбацький., І.Гізель., Л.Баранович., І.Галятовський., Д.Туптало., І.Кроковський., С.Яворський., Т.Прокопович., М.Козачинський., Г.Сковорода/.

Література

Дубінін В.В. Розвиток філософської думки в Україні. – Краматорськ, ДДМА, 2006. – С.6-41, 42-44, 51-85..

Методичні вказівки до самостійної роботи з вивчення теми «Розвиток філософської думки в Україні» /для студентів усіх спеціальностей/. Укл.В.В.Дубінін. – Краматорськ: ДДМА,2003. – С. 3-13, 13-15.

Огородник І.В., Огородник В.В. Історія філософської думки в Україні. Курс лекцій: Навчальний посібник. – К.: Вища шк.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – С. 17-70, 71-90, 94-103, 117-151, 152-185, 212-264.

Горський В.С., Кислюк К.В. Історія української філософії: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: «Либідь», 2004. – С. 30-58, 59-83, 93-155.

Тема 2

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ В ХІХ-ХХ СТОЛІТТЯХ

1. Філософські погляди та уявлення українських вчених-романтиків та письменників /Д.Велланський., М.Максимович., І.Котляревський., М.Гоголь., О.Потебня/. та діячів Кирило-Мефодіївського братства /М.Костомаров., П.Куліш., Т.Шевченко/
2. Розвиток професійної академічної філософської думки /П.Лодій., Й.Шад., О.Новицький., С.Гогоцький., П.Юркевич., П.Ліницький., О.Козлов., О.Гіляров., Г.Челпанов/.
3. Філософські погляди та вчення українських народників /В.Антонович., П.Чубинський., О.Костяківський., І.Франко., Л.Українка/.
4. Філософська українська думка в 20-90 роках ХХ століття /С.Семковський., В.Юринец., М.Грушевський., В.Вернадський., П.Копнін., А.Канарський., О.Яценко., М.Дученко., В.Іванов., Н.Депенчук., В.Шинкачук., М.Злотіна., М.Тарасенко., В.Мельников., В.Альохін/.
5. Філософська проблематика в українській діаспорі /Л.Шестов., В.Винниченко., В.Липинський., Д.Донцов., Д.Чижевський., О.Кульчицький., Ю.Вассиян., В.Олексюк., М.Доляк., Н.Козоріг/.

Література

Дубінін В.В. Розвиток філософської думки в Україні. – Краматорськ, ДДМА, 2006. – С.86-129, 130-169, 170-203.

Методичні вказівки до самостійної роботи з вивчення теми «Розвиток філософської думки в Україні» /для студентів усіх спеціальностей/. Укл.В.В.Дубінін. – Краматорськ: ДДМА,2003. – С.15-26, 27-35..

Огородник І.В., Огородник В.В. Історія філософської думки в Україні. Курс лекцій: Навчальний посібник. – К.: Вища шк.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – С. 271-352, 389-445, 446-507.

Горський В.С., Кислюк К.В. Історія української філософії: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: «Либідь», 2004. – С.156-274, 396-433.

УІІ САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів (СРС) становить 32 години і складається з двох частин: **1/** передбачається зосередження уваги студентів на прослуховування лекційних занять та підготовці до семінарських занять шляхом ознайомлення з бібліотечною та і інтернетівською інформацією з історії філософії в Україні; **2/** поглиблене ознайомлення з творами українських мислителів під час читання першоджерел, творів класиків філософської думки в Україні /Г.С.Сковорода та ін./

УІІІ КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ

Контроль знань студентів в умовах одномодульного критерія (100 б.) здійснюється у двох формах: **1/** проведення семінарських занять, на яких студенти, керуючись кредитно- модульними критеріями, отримують до 10 б. на кожному занятті /40 б./; **2/** Виконання підсумкової контрольної роботи, яка охоплює зміст лекційних і семінарських занять /60 б./

ІХ СТИСЛИЙ ЗМІСТ МОДУЛЯ

Впродовж триместра розглядається витоки і суспільні передумови формування філософської думки в Україні; розкриваються основні філософські ідеї в культуру Київської Русі; аналізується розвиток філософської думки в Україні в XIII-X VIII століттях; звертається увага на розвиток філософської думки XIX-XX століть; вивчається філософська проблематика мислителів української діаспори.

Х МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

В якості модульного контролю в пропонованому спецкурсі передбачається виконання кожним студентом мінімум одного реферативного повідомлення. Тематика реферативних повідомлень на семінарських заняттях:

1. Філософська думка на теренах України до-Київської доби.
2. Філософські погляди Іларіона Київського.
3. Філософські погляди Феодосія Печерського.
4. Філософська картина світу Нестора-літописця.
5. Філософія Володимира Мономаха.
6. Філософські уявлення Климента Смолятича.
7. Кирило Туровський як філософ.
8. Філософські погляди Даниїла Заточника .
9. Філософія Юрія Дрогобича.
10. Філософські погляди Павла Русина.
11. Станіслав Оріховський-Роксолан як філософ.
12. Філософія Івана Вишенського.
13. Філософські уявлення діячів братських шкіл ХУІ-ХУІІ століть С.Зизаній., К.Транквіліан-Ставроцький., Й.Борецький., І.Копинський., М.Смотрицький., К.Сакович/ та діячів вченого гуртка Києво-Печерської лаври /Л.Зизаній., П.Беринда., Т.Земка., Г.Дорфієвич., О.Митера/.
14. Філософські погляди викладачів Києво-Могилянської академії /Й.Кононович-Горбацький., І.Гізель., Л.Баранович., Ш.Галятовський., С.Яворський., П.Прокопович., М.Козачинський., Г.Кониський/.
15. Філософське вчення Г.Сковороди.
- 16.Філософські ідеї українських вчених-романтиків ХІХ століттях /Д.Велланський., М.Максимович., О.Потебня/.
17. Філософські погляди і уявлення українських письменників першої половини ХІХ століття /І.Котляревський, М.Гоголь/.
18. Розвиток філософської думки в Кирило-Мефодіївському братстві /М.Костомаров., П.Куліш., Т.Шевченко/.
19. Розвиток професійної академічної філософської думки /П.Ледій., Й.Шад., О.Новицький., С.Гогоцький., П.Юркевич., П.Ліницький., О.Козлов., О.Гіляров., Г.Челпанов/.

20. Філософські погляди і уявлення діячів київської «Громади» /В.Антонович., М.Драгоманов., П.Житецький., П.Чубинський., М.Лисенко., М.Старицький., І.Нечуй-Левицький/.
21. Філософія українських літераторів кінця ХІХ- початку ХХ століття /Л.Франко., Л.Українка/.
22. Філософські ідеї першого президента України М.Грушевського.
23. Філософське вчення В.Вернадського.
24. Філософська думка в Україні часів «першого відродження» в 20-х роках ХХ століття /С.Семковський., В.Юринець/.
25. Філософська думка в Україні часів «другого відродження» 50-60-х років ХХ століття /П.Копнін., А.Канарський., М.Злотіна., В.Шинкарук., М.Дученко., М.Тарасенко., В.Іванов., Н.Депенчук/.
26. Філософські погляди і уявлення донбасівських філософів другої половини ХХ століття /В.Альохін., В.Мельников/.
27. Екзистенційні ідеї в українській філософській думці ХХ століття /Л.Шестов/.
28. Філософія політики в творчості українських мислителів в діаспорі /В.Винниченко., В.Липинський/.
29. Філософське обґрунтування українського націоналізму /Д.Донцов та ін/.
30. Соціально-філософські аспекти української національної ідеї /Д.Чижевський., О.Кульчицький., Ю.Вассиян., В.Олексюк., М.Додяк., Н.Козоріг/.

ЗАЛКОВІ ПИТАННЯ З СПЕЦКУРСУ «ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА В УКРАЇНІ»

1. Розкрийте ідейні витоки і суспільні передумови виникнення філософської думки в Україні.
2. Що таке народна мудрість? Які шляхи та форми її походження? Яким чином народна мудрість впливає на становлення і розвиток філософії?
3. Що таке міфологія, її особливості матріархальної та патріархальної доби? Яким чином міфологія впливає на становлення і розвиток філософської думки?
4. Що таке релігія? Чим Ви пояснюєте прийняття християнства в Київській Русі? Яке значення мало і має християнство для розвитку філософської думки в Україні?
5. Які найголовніші суспільні передумови сприяли становленню філософської думки в Київській Русі та в цілому в Україні?
6. Який характер мали філософські погляди Анахарсія Скіфського?
7. Що таке істина і як ставився до з'ясування істини Анахарсій Скіфський?
8. Які характерні риси філософських поглядів Біона Борисфента?
9. Охарактеризуйте коротко онтологічні погляди Іларіона Київського, Луки Жидяти, Феодосія Печерського, Нестора, Никіфора, Володимира Мономаха, Климента Смолятича, Кирила Туровського, Данііла Заточника.
10. У чому тотожність і відмінність гносеологічних поглядів Іларіона Київського, Луки Жидяти, Феодосія Печерського, Нестора, Никіфора, Володимира Мономаха, Климента Смолятича, Кирила Туровського, Данііла Заточника?
11. Порівняйте методологічні позиції Іларіона Київського, Луки Жидяти, Феодосія Печерського, Нестора, Никіфора, Володимира Мономаха, Климента Смолятича, Кирила Туровського, Данііла Заточника.
12. Розкрийте коротко погляди на людину Іларіона Київського, Луки Жидяти, Феодосія Печерського, Нестора, Никіфора, Володимира Мономаха, Климента Смолятича, Кирила Туровського, Данііла Заточника.
13. Які найхарактерніші риси соціологічних уявлень Іларіона Київського, Луки Жидяти, Феодосія Печерського, Нестора, Никіфора, Володимира Мономаха, Климента Смолятича, Кирила Туровського, Данііла Заточника?
14. Що є найвищою цінністю у аксіологічних поглядах і уявленнях Іларіона Київського, Луки Жидяти, Феодосія Печерського, Нестора, Никіфора, Володимира Мономаха, Климента Смолятича, Кирила Туровського, Данііла Заточника?
15. У чому сутність праксіологічних намагань Іларіона Київського, Луки Жидяти, Феодосія Печерського, Нестора, Никіфора, Володимира Мономаха, Климента Смолятича, Кирила Туровського, Данііла Заточника?
16. У чому особливість онтологічних поглядів українських мислителів XIII-XVIII століть?
17. Як вирішується проблема співвідношення раціональних та ірраціональних форм пізнання українськими мислителями XIII-XVIII століть?
18. Якими рисами характеризується серце як філософська категорія у поглядах українських мислителів XIII-XVIII століть?
19. Що становить основу і рушійну силу суспільного розвитку в уявленнях українських філософів XIII-XVIII століть?

20. Які цінності виступають домінуючими у поглядах українських мислителів XIII-XVIII століть?
21. У чому виявилися праксіологічні уподобання українських філософів XIII-XVIII століть?
22. Охарактеризуйте філософські погляди гуманістів XV-XVI століть.
23. Розкрийте головні риси філософських вчень мислителів Острозького науково-просвітницького центру.
24. Особливості становлення ідей гуманізму та реформації у творах діячів братських шкіл та вченого гуртка Києво-Печерської лаври.
25. Назвіть характерні риси філософської думки мислителів Києво-Могилянської академії.
26. Дайте загальну характеристику історико-філософським поглядам мислителів XIX-XX століть.
27. Особливості філософської думки діячів Кирило-Мефодіївського братства.
28. Які головні онтологічні уявлення українських мислителів XIX-XX століть?
29. Розкрийте коротко гносеологічні пошуки українських мислителів XIX-XX століть.
30. У чому особливості методологічних позицій українських мислителів XIX-XX століть?
31. Охарактеризуйте погляди українських мислителів XIX-XX століть стосовно людини і суспільства.
32. Яких аксіологічних принципів дотримувалися українські мислителі XIX-XX століть?
33. У чому особливості праксіологічних уявлень мислителів XIX-XX століть?
34. Розкрийте особливості філософської думки в Україні радянської доби (С. Семковський, В. Юринець, П. Копнін, А. Канарський, В. Іванов, Н. Депенчук, М. Тарасенко, М. Злотіна, В. Шинкарук, В. Мельніков, В. Альохін та ін.).
35. З'ясуйте, у чому тотожність і відмінність онтологічних поглядів і уявлень В.Вінниченка, В.Липинського, Д.Донцова, Чижевського та О.Кульчицького?
36. У чому сутність гносеологічних принципів В.Олексюка, М.Додяка, Ю.Вассіяна та Н.Козоріга?
37. Що поєднує методологічні позиції мислителів діаспори в XX столітті?
38. Яких поглядів щодо походження українського народу дотримується Н.Козоріг? Чи погоджуєтесь ви з ним?
39. Чому проблема людини є ключовою проблемою філософської думки мислителів діаспори?
40. Яких аксіологічних та праксіологічних позицій дотримуються представники філософської думки українського народу в діаспорі?

Програму розробив доцент, к.ф.н. Дубінін В.В.